

งูพันไม้เท้าสัญลักษณ์ของการแพทย์

■ นำเสนอเมื่อ 6 ต.ค. 2551

ส. พลายน้อย เล่าว่า เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของการแพทย์ที่ใช้เป็นรูปงูตัวเดียวพันไม้เท้า นั้น เดิมทีเป็นเครื่องหมายหรือตราของเอสคูลาปิอุส (Aesculapius) กล่าวกันว่าในโบสถ์หลายแห่งของอิตาลียุคแรก ๆ มีรูปปั้นเป็นคนแคระยาวถือไม้เท้ามีงูพัน รูปปั้นนั้นคือรูปของเอสคูลาปิอุสที่กล่าวถึงนี่เอง

เอสคูลาปิอุสผู้มีประวัติตามนิยายของกรีกโบราณว่าคนเลี้ยงแพะได้ไปพบทารกคนหนึ่งนอนร้องไห้อยู่บนภูเขา โดยมีแพะตัวหนึ่งเอานมของมันให้เด็กดูดกิน คนเลี้ยงแพะจึงเข้าไปอุ้ม ก็เห็นริ้วรอยเกิดขึ้นรอบ ๆ ศีรษะเด็กเป็นที่น่าอัศจรรย์คนเลี้ยงแพะก็รู้เดทันที่ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของเทพเจ้า และความจริงนั้นก็เป็นบุตรของเทพเจ้าจริง ๆ ก็คือเป็นบุตรของเทพอพอลโล (Apollo) กับนางโคโรนิส (Coronis) แต่เทพอพอลโลทราบวนางมีชู้จึงยิงด้วยธนู แล้วผ่าเอาทารกในครรภ์ของนางโคโรนิสไปฝากคิรอน (Chiron) ไว้ ต่อมาเด็กคนนี้มีชื่อว่า เอสคูลาปิอุส

เอสคูลาปิอุสได้อยู่กับคิรอน ซึ่งเป็นนักรบมีร่างประหลาด คือ มีร่างครึ่งม้าครึ่งคน และได้ช่วยคิรอนเลี้ยงแพะเลี้ยงแกะ คิรอนก็ได้ส่งสอนเอสคูลาปิอุสให้รู้จักสรรพคุณของต้นหญ้าหรือสมุนไพรต่าง ๆ มีความรู้เชี่ยวชาญในการรักษาโรคบางแห่งว่าเอสคูลาปิอุสได้ค้นพบสรรพคุณบางอย่าง ซึ่งสามารถรักษาโรคให้พวกนักรบที่ไปเอาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชนแกะทองคำของราชาออสเตเรียและสเปน ซึ่งมีมามังกรเผ่าอยู่ขึ้นมาได้ จึงทำให้ชาวเมืองพากันเลื่อมใสพากันมารักษาเป็นอันมาก

ความสามารถของเอสคูลาปิอุสนั้นกล่าวตามนิยายว่า สามารถรักษาคนตายให้ฟื้นขึ้นมาได้ทีเดียว และยาที่รักษาไว้ว่าใช้กาฝากต้นโอ๊ก แต่ความสามารถอันนี้เองที่ทำให้เอสคูลาปิอุสอายุสั้น ทั้งนี้ก็เนื่องจากเอสคูลาปิอุสได้ช่วยรักษาคนให้ตายน้อยลง เทพพลูโตหรือพญายมจึงขัดเคือง เพราะทำให้ยมโลกเจียมเหงา จึงไปร้องทุกข์ต่อเทพจูปีเตอร์ (บางแห่งว่าเทพพลูโตหว่าเอสคูลาปิอุสหวังจะได้ราชบัลลังก์ จึงได้พยายามหลอกลวงประชาชนเพื่อให้ประชาชนหลงรัก) เทพจูปีเตอร์ฟังความข้างเดียวก็ส่งสายฟ้าฟาดลงมาตองเอสคูลาปิอุสตายทันที เทพอพอลโลโกรธมากที่ลูกของตนตาย จึงจับยักษ์ตาเดียวของเทพพลูโตมาเสียเป็นการแก้แค้น ต่อมาเทพจูปีเตอร์ทราบความจริงรู้สึกเสียใจในความหุนหันของตน จึงเสด็จลงมาอุ้มเอสคูลาปิอุสไปยังภูเขโอลิมปัสเพื่อให้วิญญาณของเอสคูลาปิอุสได้ไปจัดเป็นเทพเจ้างูพิษ (ในสมัยนั้นเขามักจะรักษาโรคกันด้วยงู คือเอาพิษของงูมาทำยา เห็นจะเป็นเชรุ่มนั่นเอง) มีเรื่องกล่าวกันว่า ครั้งหนึ่งในกรุงโรมได้เกิดกาฬโรค ผู้คนล้มตายกันมากมาย เอสคูลาปิอุสได้เอางูพิษมาซ่อนไว้ตามกอกุญแจแควริมแม่น้ำในประเทศอิตาลี ปุราภพว่า ผู้ที่เป็นโรคนี้และได้มาอาบกินน้ำในแม่น้ำที่งูได้คายพิษไว้ พากันหายจากโรครายอย่างน่าอัศจรรย์มาก

การที่งูเข้ามาเกี่ยวข้องกับเอสคูลาปิอุส มีเรื่องเล่ากันว่าในสมัยก่อนคริสตกาล ๑,๒๐๐ ปี ขณะที่เอสคูลาปิอุสกำลังรักษาคนไข้อยู่ ก็มีงูตัวหนึ่งเลื้อยเข้ามาในคลินิกของเขา และขึ้นไปพันนอยุ่โดยรอบคทาของหมอ ด้วยเหตุนี้เองคนทั่ว ๆ

ไปจึงเชื่อว่าตัวนั้นได้บันดาลให้เอสคูลาปิอุสมีปัญญารักษาโรคได้เก่งกว่าหมออื่น ๆ

ตามเทพนิยายกล่าวว่า เมื่อเทพจูปีเตอร์ฆ่าเอสคูลาปิอุสแล้ว ก็ได้ทำรูปจำลองเป็นเทพปฏิมาขึ้นไวบนสวรรค์ ตามรูปอยู่ในทามือถืองู แต่รูปเอสคูลาปิอุสนั้นมีต่าง ๆ กัน และสรุปได้ว่าจะต้องมีงูอยู่ด้วยเสมอ และในสมัยต่อมาถือว่าเอสคูลาปิอุสเป็นบรมครูของการแพทย์

การที่ในวงการแพทย์ใช้งูเป็นเครื่องหมาย ก็เพราะถือตามโบราณว่างูรักษาโรคได้ ซึ่งเรื่องนี้ชาวจีนโบราณก็เชื่อกันมากองานงูรักษาโรคได้ จึงเกิดมียาตองงูเห่า และในนิยายโบราณก็มีเรื่องคนกินเหล้าที่มีงูตกลงไปตายแล้วหายจากโรคร้ายปรากฏอยู่

นอกจากนี้ชาวกรีกยังถือกันอีกว่า งูเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญของชีวิต ของการเกิดใหม่ ทั้งนี้เพราะเขาถือว่าการที่งูลอกคราบนั้นเป็นการคืนชีพ

“ข้อมูลสนับสนุนจากหนังสือ ๑๐๘ ของคำถาม / สำนักพิมพ์สารคดี”